

Η ΕΝ ΑΜΣΤΕΛΟΔΑΜΩ

ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΑΥΤΗ ἤδη ἡ ἐπωνυμία τοῦ σωματείου τούτου πρέπει ν' ἀρχῇ ἵνα διεγείρῃ εὐγνώμον παρ' ἡμῖν τὸ ἐνδιαφέρον. Ὁ φιλελληνισμὸς ὃν εἶχεν ἐξάψει παρὰ πᾶσι τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς ἡ ἥρωική τῶν Ἑλλήνων ἐξέγερσις, καὶ εἰς ὃν ἐν πολλοῖς ὀφείλεται ὁ τελικὸς αὐτῆς θρίαμβος, ἐψυχράνθη βαθμηδὸν ἀφ' ὅτου ἔληξεν ὁ ἀγὼν, καὶ δὲν ἔπαυσε μὲν εἰς τὰ πρόσωχωροῦσα ἡ τοῦ ἀναγεννηθέντος ἔθνους πρόοδος καὶ ἀνάπτυξις, ἀλλ' ἐλάνθανε δυσδιάκριτος ὑπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ κομματικῶν διαιρέσεων τὰς μικρότητας. Ἀλλὰ τοῦ τέρματος εἰς ὃ ἀπέβλεπεν ἐξ ἀρχῆς ἀπέχει εἰσέτι, καὶ δὲν ἔπαυσε δεομένη τῆς μεγάλης ἠθικῆς ἐπικουρίας ἣν παρέσχεν αὐτῇ ἡ συμπάθεια τῶν εὐγενῶν καρδιῶν. Ἡ ἀναγέννησις τοῦ φιλελληνισμοῦ ὑπ' οἷαν δὴποτε μορφήν, ἐστὶν ὁ ἄριστος τῶν οἰωνῶν δι' αὐτήν.

Τὸ μέγα ὄφελος ὃ ἡ Ἑλλὰς ἔχει πρὸ πάντων νὰ προσδοκᾷ ἐκ τῶν προσπαθειῶν τῆς Ὀλλανδικῆς ἐταιρίας ἐστὶν ὁ διὰ τῆς γλώτσης στενότερος αὐτῆς σύνδεσμος μετὰ τῶν ἀπανταχοῦ εἰς τὴν σπουδὴν ἐπιδιδομένων. Ἡ Ἑλληνικὴ δημοσιογραφία καὶ ἄλλοτε ἐπανειλημμένως ἐποίησατο λόγον περὶ τῶν ἔργων τῆς ἐταιρίας· ἀλλ' οὐχ ἤττον ἀναγκαῖον νομίζομεν ν' ἀνακαλῶνται αὐτὰ εἰς τὴν προσοχὴν τῶν οὖς διαφεύγουσι, καὶ νὰ προκαλῶνται αἱ ὑπὲρ αὐτῆς προσπάθειαι πάντων τῶν νοημόνως ἐκτιμώντων τὰ ἔθνη καὶ συμφέροντα.

Ὁ πολιτισμὸς, ὡς γνωστόν, ὁ ἀρχαῖος καὶ κλασικὸς εἰσῆχθη εἰς τὴν ἔτι ἡμιθάρβαρον Εὐρώπην διὰ τῶν φυγάδων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῆς ἀλώσεως, εἰσχομισάντων τὸ πρῶτον εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐκεῖθεν ἔπειτα πανταχοῦ διαδόντων τ' ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλολογίας, συγχρόνως δὲ καὶ τὴν

Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὡς τότε ἐλαλεῖτο, ἐπικρατήσασαν βαθμηδὸν πανταχοῦ, καὶ ἀποβῆσαν τοῦ συρμοῦ παρὰ ταῖς ἀνωτέραις τάξεσιν.

Ἡ ἐκμάθησις αὐτῆς εἶχε τὰς δυσκολίας τῆς, ὡς καὶ ἡ πάσης ἄλλης γλώσσης, καὶ οὐχ ἥττον τὰς ὀρθογραφικάς, αἵτινες καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς εἰσὶν ἐνίοτε ἐτι ἐπαισθηταί. Τούτου ἕνεκα, μετὰ τρία τέταρτα τῆς ἑκατονταετηρίδος περίπου, ὅτε οἱ ὑποδουλωθέντες Ἕλληνες εἶχον σχεδὸν πλεόν λησμονηθῇ, ἡ δ' ἀρχαία Ἑλληνικὴ ἐδιδάσκετο ἤδη πλεόν ὡς γλῶσσα νεκρά, λόγιος Ὀλλανδός, ὁ Ἑρασμος, ἵνα διευκολύνῃ, ὡς ἐφρόνει, αὐτῆς τὴν ἐκμάθησιν, ἔγραψε λατινιστὶ διάλογον μεταξὺ ἄρκτου καὶ λέοντος, καθ' ὃν οὗτος μὲν ἀπταιστως, κατὰ τὴν τότε τῶν Ἑλλήνων προφοράν, ὁμιλεῖ καὶ ἀναγινώσκει τὴν Ἑλληνικὴν, ἡ δ' ἄρκτος, σοφιστευομένη, ἐλέγχει αὐτὸν ἀμαθείας, προσπαθοῦσα νὰ τῷ ἀποδείξῃ ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἐξ ἀρχῆς δὲν εἶχον τὴν προφορὰν ἣν τοῖς ἀπέδιδε, καὶ ἦν παραφθορὰ μόνον τῶν χρόνων τῆς παρακμῆς καθιέρωσε.

Καὶ ταύτην μὲν τὴν θεωρίαν προθυμώτατα ἐδέξαντο οἱ πανταχοῦ ἐν τοῖς σχολείοις διδάσκοντες, διότι τοὺς ἀπῆλλαττε πολλῶν κόπων καὶ δυσχερειῶν. Ἀλλ' ὁ μὴ ἔχων πλήρη πεποίθησιν εἰς αὐτήν, ἦν αὐτὸς ὁ Ἑρασμος, ὅστις πρὸς τὸν Λάσκαριν ἔγραψε ζητῶν πρὸς αὐτοῦ νὰ τῷ πέμψῃ διδάσκαλον Ἑλλήνα τὸ γένος, ὅστις νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ ἀπταιστον τὴν ἑλληνικὴν προφοράν. Ἀλλ' οὐχ ἥττον τὸ σύστημα τῆς ἄρκτου ἐν τῷ διαλόγῳ γενικῶς ἐπεκράτησε, νὰ προφέρηται ἡ Ἑλληνικὴ γράμμα πρὸς γράμμα, ἀποδιδομένης μάλιστα εἰς ἕκαστον τῆς προφορᾶς ἣν ἔχει εἰς τὴν πάτριον γλῶτταν τοῦ ἀπαγγέλλοντος. Τούτου ἀποτέλεσμα ἦν οὐ μόνον ἡ λυπηρὰ κακοφωνία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐντελής αὐτῆς ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῆς ὁμιλουμένης, ἥτις οὕτως ἀπέβη ὅλως ξένη εἰς τοὺς ἄλλοεθνεῖς ἑλληνιστάς.

Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ἡμετέρων ὑπάρχουσι τινες ἐνίοτε διστάζοντες ἂν δὲν ἔχῃται ἀληθείας μέχρι τινός, ὅτι τὰ γράμματα ἐπινοηθέντα ἵνα ἐκφράζωσι τοὺς ἤχους, ἂν ἄλλως ἐνίοτε συνδυάζονται, τοῦτο προέρχεται ἐκ μεταγενεστέρων παραφθορῶν περὶ τὴν προφορὰν, καὶ ὁ τὰς τοιαύτας ἀλλοιώσεις ἀποκρούων ὅτι ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἀρχικὴν προφορὰν καὶ γησιάν.

Περὶ τοῦ ἀνυποστάτου τῶν τοιούτων διίσχυρισμῶν πολλὰ καὶ σπουδαῖα ἐγράφησαν, ἰδίως, πλὴν τοῦ «Περὶ προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς συγγράμματος τοῦ Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, τὸ νεωστὶ ἐκδοθὲν καὶ μεγάλως ἐκτιμηθὲν τοῦ κ. Παπαδημητράκοπούλου.

Αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν ἀγῶνα ὑποστηρίζει γενναίως καὶ ἡ ἐν Ἀμστελδοάμῳ ἐταιρία ἐν τε ταῖς συνεδριάσεσιν αὐτῆς καὶ διὰ τοῦ περιοδικοῦ της τοῦ ἐπιγραφομένου Ἑλλάδος, καὶ ἐκδιδομένου εἰς διαφόρους γλώσσας, ἐν ἄλλαις καὶ τὴν Ἑλληνικὴν. Θέλομεν δὲ καὶ ἐνταῦθα νὰ συνοψίσωμεν τινὰ τῶν κυριωτέρων ἐπιχειρημάτων τῶν ἀντιταττομένων εἰς τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν Ἑρασμιτῶν.

Ἐν πρώτοις ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα οὐδέποτε ὑπῆρξε νεκρά· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων ἀφ' ὧν λείψανα αὐτῆς σώζονται, μέχρι σήμερον, διτηρήθη πάντοτε τὰς διαφόρους περιπετείας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀκολουθεῦσα, κατὰ τὰς περιστάσεις ἀναπτυσσομένη ἢ περιστελλομένη, βελτιουμένη ἢ διαφθειρομένη, ἀλλὰ πάντοτε μένουσα ἡ αὐτή. Τοὺς ἀρχικοὺς αὐτῆς φθόγγους ἀφ' ὅτου τὰ γράμματα ἐφευρέθησαν καὶ εἰσῆχθησαν εἰς αὐτήν, οὐδεὶς βεβαίως δύναται νὰ διίσχυρισθῇ ὅτι γνωρίζει· ἀλλὰ πιθανὸν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι τὴν χαρακτηρίζουσιν αὐτὴν γλυκεῖαν προφορὰν ἐκτίησας μόνον ἐπὶ τῆς παρακμῆς της, καὶ ἀφοῦ εἰς ξένους καὶ βαρβάρους ὑπέκυψεν, ἐπὶ δὲ τῆς ἀκμῆς αὐτῆς ὅτι τραχέως ἐπρόφερε τὰ σύμφωνα θ, γ, δ, ζ, θ, χ. Τοῦ Κρατίνου ἡ μαρτυρία ὅτι τὰ πρόβατα ἐβέλαζον βῆ βῆ (ἄρα κατὰ τοὺς Ἑρασμίτας *bē bē*) ὀλίγον ἐστὶν ἀποδεικτικὴ, διότι ἡ φωνὴ τῶν ζῴων, ὡς φερ' εἰπεῖν ἡ τῶν χοίρων κτλ. ἄλλως ὑπ' ἄλλων καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις ἐκφέρεται. Οὐδ' ἰσχυροτέρα δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ἀπόδειξις τῆς εἰς *h* μεταβιβάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ *θ* εἰς λατινικὰ ὀνόματα, καθ' ὅσον οὐδὲν διδάσκει πῶς ἀρχικῶς ἐπροφέρετο τὸ *h* ἐν τῇ Λατινικῇ, ἂν οὐχὶ ὡς τὸ ἑλληνικὸν *θ*, οἷον παρέμεινεν ἐν τῇ Ἰσπανικῇ. Τούτου μάλιστα ἀπόδειξις δύναται νὰ ἐκληθῇ τὸ ὅτι τὸ λατινικὸν *ambo* προέκυψεν ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ *ἄμφω*. Ὅπως δὲ ἴσως, ὅτι πλὴν τοῦ *h* ἡ Λατινικὴ εἶχε καὶ τὸ γράμμα *v*, διὰ τούτου μεταγράφεται τὸ *θ* πολλῶν ἑλληνικῶν λέξεων αἵτινες μετέβησαν εἰς αὐτήν, ὡς τὸ *vino*, *volo*, ἐκ τοῦ *βινῶ*, *βούλομαι* κτλ., καὶ τ' ἀνάπαλιν τὰ ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετατιθέμενα ὀνόματα, τὸ *v* μεταβάλλουσιν εἰς *θ*, ὡς Ὀκτάβιος, Σέρβιος κτλ. Περίεργον δὲ παράδειγμα παρίσταται ἐπιγραφὴ Ἀττικῆ τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου, γράφουσα τὸν Ἡπειρώτην Ἀρύβαν διὰ δύο *θ*, βεβαίως διότι τὸ γράμμα τοῦτο ἐπροφέρετο *h* ἐν Ἡπειρῷ.

Τοῦ γ' ἡ μαλακὴ προφορὰ μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εἰς λέξεις παραγομένας ἐκ τοῦ Σανσκριτικοῦ, ἀντικαθιστᾷ τὴν ἐν τῇ Σανσκριτικῇ φωνὴν *h*, οἷον *Μέγας* = *Maḥa*, κτλ. Τραχὺν δὲ φθόγγον ἀποτελοῦσι τὰ δύο *γγ*, ὡς ἴδωμεν καὶ τὰ δύο *θθ*.

Τὸ δ' ἔχει καὶ ἐν τῇ Ἰσπανικῇ πολλάκις τὴν γλυκεῖαν προφορὰν ἣν καὶ παρ' ἡμῖν, οἷον Madrid κλ.

Τὸ ζ εἶχε, κατὰ Διονύσιον καὶ Κουίγκτιλιανόν, ἐν τῇ Ἑλληνικῇ προφορὰν πολὺ γλυκυτέραν ἢ ἐν τῇ Λατινικῇ. Πλὴν τούτου ἐπιγραφαὶ τῶν κλασικῶν χρόνων φέρουσι Ζμύρνα ἀντὶ Σμύρνα κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμῶν προφορὰν τοῦ Σμ.

Ὡς πρὸς τὸ θ δὲ καὶ τὸ γ, οἱ Ἑρασμίται πρεσβεύουσιν ὅτι πρέπει νὰ προφέρηται ὡς τ μετὰ δασείας καὶ κ μετὰ δασείας, ἀλλ' οὐχ ἦτον τὸ προφέρουσιν ἀπλῶς ὡς τ καὶ κ. Ἀσυνεπεῖς δὲ πρὸς ἑαυτούς, τὸ φ προφέρουσιν ἄντικρυς φ (f), καὶ λέγουσι Τεόδωρος μὲν καὶ Κριστός, ἀλλὰ Φίλιππος καὶ οὐχὶ Πίλιππος. Περὶ τοῦ ὅτι δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οἱ βάρβαροι μόνον ἐγχευάζοντο ὡς προφέροντες κάτησο καὶ τυγάτριον ἀντὶ κάθησο καὶ θυγάτριον μαρτυρεῖ ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Θεσμοφοριαζούσαις. Ἡ δ' ἐν τῇ Λατινικῇ ἐνίστοε ἐναλλαγὴ τοῦ f ἀντὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θ (ὡς *felare* ἐκ τοῦ *θηλάζειν*, *foris* ἐκ τοῦ *θύρα*) ἀποδεικνύει ἐπίσης τούτου τὴν ἀληθῆ προφορὰν.

Τὰ δὲ φωνήεντα ἀπώλεσαν ἀναφθόλως τὴν προφορὰν τοῦ χρόνου, ὅστις διέκρινεν αὐτὰ εἰς μακρὰ ἢ βραχέα, ἢ μᾶλλον ἀντικατέστησαν αὐτὴν διὰ τῶν τετονισμένων καὶ ἀτονίστων, ἀφ' ὅτου καὶ ἡλλοιώθη ἡ ἀρχαία στιχουργικὴ προσῳδία.

Ἀλλὰ, πλὴν τούτου, τὸ Η ἐθεωρεῖτο, ὡς Ε μακρόν, καὶ πιθανῶς ἐπροφέρετο σχεδὸν οὕτως ἐπὶ πολὺ, δι' ὃ καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιότεροις χρόνοις πανταχοῦ, καὶ ἰδίως ἐν Ἀθήναις μέχρι τῆς 94^{ης} Ὀλυμπιάδος, πάντοτε οὕτως ἐγράφετο. Ἀλλὰ καὶ πρὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς ἡ προφορὰ αὐτοῦ φαίνεται μὴ πλεόν οὔτα ἢ τοῦ Ε, ὅπερ ἠνάγκασεν εἰς τοῦ γράμματος τὴν ἀντικατάστασιν. Ἡ Λατινικὴ τῶ ὄντι διετήρησε τὸ Ε ἀντὶ τοῦ Η εἰς τὰς πλείστας λέξεις ἃς παρέλαβε παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς. Ἀλλὰ πόθεν γνωρίζομεν τίς ἦν ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις καὶ τοῦ λατινικοῦ Ε ἡ προφορὰ; Ὁ Κουίγκτιλιανὸς λέγει αὐτὸ εἰς τὴν λέξιν *Here* ἔχον προφορὰν μεταξὺ τῆς τοῦ i καὶ e. Ἀλλὰ δὲ λέξεις λατινικαὶ μεταγενέστερον εἰσάχθεῖσαι βεβαίως ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς, ἔχουσι τὸ η μεταβεβλημένον εἰς i, ὡς *genitor* (τὸ ἑλλήν. *γεννήτωρ*, *σανσκριτικὸν δὲ ganitor*), καὶ *domitas* (ἑλλήν. *δημῆτος*, *σανσκρ. damitas*). Μικρόν μετὰ Χριστὸν τὴν ἐπίκλησιν τῶν *Χριστιανῶν* ἀποδίδωσιν ὁ Ἰουστῖνος εἰς τὴν *Χρῆσιτότητα* αὐτῶν, καὶ τὴν Ἰσαυρίαν παράγει ἐκ τοῦ Ἡσαῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐπιγραφὴ τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου φέρει *ΔΗωρα* ἀντὶ *ΔΙωρα* καὶ ὁ Πλάτων ἐκ τοῦ ἡμέρος παράγει τὴν λέξιν *ἡμέρα*, ἣν λέγει ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ὁ ὄχλος ἡμέρα ἐπρόφερε τὸ ἥρως παράγει ἐκ τοῦ ἱεως, τὸ *ΔΗμήτηρ* ἐκ τοῦ

δίδουσα μήτηρ καὶ πολλὰ λέξεις εἶχον τὴν διπλὴν γραφὴν διὰ τοῦ Η ἢ Ι, οἷον ἤκω καὶ ἱκω, τάπης καὶ τάπις, ἀλήτης καὶ ἀλίτης κτλ. Παρ' ἡμῖν δ' ὀλίγιστα λέξεις διετήρησαν τὸ ε ἂντι τοῦ η, οἷον κερί, μερί, καὶ αἱ καταγόμεναι ἐκ ῥίζης ἐχούσης τὸ ε, ὡς γεράματα, ξερός (ἐκ τοῦ ξέω).

Τὸ Υ εἶχεν ἐν ἀρχῇ ἀναμφιβόλως προφορὰν ἄλλην τῆς τοῦ Ι, ἄλλως θὰ ἦν περιττὴ ἡ εἰσαγωγὴ αὐτοῦ εἰς τὸ ἀλφάβητον. Ἡ προφορὰ αὕτη ἦν βεβαίως ἀνάλογος πρὸς τὴν τοῦ γαλλικοῦ υ· εἰς διαλέκτοις δέ, ἐν τῇ Βοιωτικῇ, ὡς ἐξ ἐπιγραφῶν, ἐπροφέρετο ου (κάρουξ=κήρυξ· κούρες=κύνες), ἡ ιου (Τιούχα=Τύχη), καὶ ἡ διπλῇ αὕτη προφορὰ παρέμεινε καὶ παρ' ἡμῖν εἰς δημώδεις διαλέκτους, ὡς ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος λέγουσι: ξιούλα=ξύλα, κιοῦρά=κυρά, ἐν γένει δ' εἰς τὴν δημώδη γλῶτταν θρούμβη=θρύμβη· μουστάκι=μύσταξ, κτλ. Οἱ Αἰολεῖς ὅμως ἀφ' ἐτέρου ἔγραφον ἵψος ἂντι ὕψος· ἵπαρ ἂντι ὕπαρ, κτλ. καὶ εἰς τὴν κοινὴν δ', ὡς φαίνεται, πρῶτῳ ἢ προφορὰ ἡ ἀντικατέστησε τὴν τοῦ υ, δι' ὃ καὶ εἰς πολλὰς λέξεις ἀμφοτέραι ἀπαντῶνται αἱ γραφαὶ (ὡς δρίον καὶ δρύον, δορικτήτωρ καὶ δορυκτήτωρ), καὶ ἐκ τοῦ ἕδωρ παράγεται ὁ ἰδρώς. Καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν δ' εἰσαχθεῖσαι ἑλληνικαὶ λέξεις ἔχουσιν ἡ ἂντι υ, ὡς frigo ἐκ τοῦ φρύγω, lacrima ἐκ τοῦ δάκρυ, ficus ἐκ τοῦ σῦκον. Εἰς πολλὰς δὲ τῶν μετὰ τὸν Αὔγουστον ἐπιγραφῶν ἀπαντῶνται λέξεις ἔχουσαι Ι ἂντι Υ, ἐξ ἀνορθογραφίας μὲν, ἀλλ' ἀποδεικνυούσης τῆς προφορᾶς τὴν ταυτότητα.

Πρὸ πάντων δ' ἐξανίστανται οἱ Ἑρασμίται κατὰ τῶν διφθόγων. Αὐτὸ ἤδη τὸ ὄνομα δηλοῖ, λέγουσι, δύο φθόγγους, καὶ ἴσως ἔχουσι δίκαιον ὡς πρὸς τοὺς χρόνους τῆς πρώτης εἰσαγωγῆς τῶν γραμμάτων. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει γλῶσση εἰς ἣν ἡ τοιαύτη λεπτότης τῆς προφορᾶς νὰ μὴ ὑπέστη βχθυηδὸν ἀλλοιώσεις. Οὐδεὶς δ' ἄγνοεῖ ὅτι ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρχε διάκρισις μετὰ ξὺ πάϊς καὶ παῖς, βασιλέϊ καὶ βασιλεῦ, οἷς καὶ οἷς κτλ.

Ἡ ΑΙ ἐν Ταναγραίαις ἐπιγραφαῖς γράφεται ΑΕ, ὑπεμφαίνουσα τὴν προφορὰν ε, ὡς καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν μετέβη εἰς ΑΕ, καὶ ἔστιν ὅτε καὶ εἰς μόνον Ε, ὡς fenestra ἐκ τοῦ φαίνω, Chimera παρὰ Βιργιλίῳ κτλ. Ἐν δ' ἀρχαιοτέραις ἐπιγραφαῖς τῶν Θηβῶν ἂντι ΑΙ γράφεται Η (τὸ μακρὸν Ε). Οἱ κοινῶς γνωστοὶ Αἰριῶνες παρ' Ὀμήρῳ φέρονται Ἐριῶνες. Ὁ Πλάτων γράφει Αἰώρα, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς Ἐώρα, ὅθεν καὶ τὸ μετέωρος. Ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος ἔχει εὐόλω τὸ παρ' Ὀμήρῳ καὶ Πινδάρῳ αἰόλω· ἐν δ' ἐπιγραφαῖς ἐπὶ Περικλέους ἀναγινώσκειται ὅτε μὲν Ποτίδαια, ὅτε δὲ Ποτίδεα. Ἐν μετέπειτα δὲ χρόνοις ἡ ἐναλλαγὴ

τῶν δύο γραπτῶν ἐστὶ συνεχεστάτη καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν χειρογράφοις.

Τῆς ἐν ἀπωτάτοις χρόνοις προφορᾶς τῆς ΕΙ καὶ ὡς Ι ὑπάρχουσι πλείστα παραδείγματα, ὡς, παρ' Ὀμήρῳ, εἵκελος καὶ ἔκελος, γείνομαι καὶ γίνομαι, λείχω καὶ λίχω. Παράγωγον τοῦ φείδομαι ἐστὶ τὸ φιδίτιον. Ἐν ἐπιγραφαῖς πάντων τῶν χρόνων ἀπαντᾷται συνεχεστάτα τὸ ΕΙ ἀντὶ τοῦ Ι μακροῦ, καὶ προσέτι καὶ βραχέος ἐνίοτε· ἐν δὲ ταῖς Βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς τὰ δευτέρα καὶ τρίτα πρόσωπα τῶν ῥημάτων εἰς εἰς καὶ εἰ γράφονται διὰ τοῦ Ι (ἄρχις, ἄρχι). Οἱ Λατῖνοι δὲ τὸ ΕΙ ἀντικατέστησαν διὰ τοῦ Ι.

Καὶ ἡ ΟΙ εἰς πολλὰς λέξεις ἀνέκαθεν ἀντικαθίστατο διὰ τοῦ Ι, ὡς φλοιὰ καὶ φλιά, γλοιὰ καὶ γλιά, μυοῖον καὶ μυῖον. Ἡ ταυτοφωνία τοῦ λοιμοῦ καὶ λιμοῦ εἶχε συνταράξει πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Παρὰ δὲ Λατίνοις ἐν πλείσταις λέξεσι τὸ οἰ ἐγένετο i (οἶκος=vicus, οἶνος=vinus), καὶ ἐπίσης εἰς τὴν πληθυντικὴν ὀνομαστικὴν τῶν δευτεροκλίτων ἀρσενικῶν.

Ἡ ὡς Ι προφορὰ τῶν τριῶν φωνηέντων η, ι, υ καὶ τῶν δύο διφθόγγων ει καὶ οι ἐκλήθη ἰωταχισμός ὑπὸ τῶν Ἑρασμειτῶν, καὶ προσήθη εἰς τὴν προφορὰν ἡμῶν ὡς ἐλάττωμα μονοτόνου κακοφωνίας. Ἄλλ' οὕτω κρίνοντες λησμονοῦσιν ὅτι διὰ τῆς προφορᾶς ἦν ἀποδίδουσιν εἰς τὰς διφθόγγους αἶ, εἶ, οἶ, υἶ, οὐ μόνον δὲν ἐλαττοῦσιν, ἀλλ' αὐξάνουσι καὶ κατὰ ἓνα (αἶ ἀντὶ ε) τοὺς διφθόγγους τοῦ ι. Οὐ δὲ μόνον ὁ ἰωταχισμός δὴ θέλουσι ν' ἀποδώσωσιν εἰς τὴν ἡμετέραν προφορὰν οὐδὲ μακρόθεν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ α ἐν τῇ Σανσκριτικῇ, ἀλλὰ καὶ ἂν τις θελήσῃ νὰ παραβάλλῃ, ὡς ἡμεῖς ἐπράξαμεν, οἶον δὴποτε ἀριθμὸν ἐλληνικῶν στίχων προφερομένων κατὰ τὴν ἡμετέραν καὶ τῶν αὐτῶν κατὰ τὴν Ἑρασμικὴν προφορὰν, καὶ ἰσομήκη τεμάχια ξένων γλωσσῶν, θέλει εὖρεϊ ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις πολὺ συνεχεστέραν τὴν ἐπανάληψιν τοῦ μὲν ἦ τοῦ δὲ τῶν φωνηέντων, παρὰ τὴν τοῦ ι παρ' ἡμῖν.

Ἡ δὲ προφορὰ τῶν διφθόγγων αυ καὶ ευ ὡς αφ καὶ ευ ἢ αβ καὶ εβ, εἰ καὶ ὑπὸ τῶν Ἑρασμειτῶν ἐπιμόνως ἀμυισθητουμένη, φαίνεται ὁμως προσελθοῦσα ἐκ τοῦ ὅτι τὸ εἰς τὸ ἀρχικόν, ἐκ Φοινίκης προσελθόν, ἀλφάβητον, μεταγενεστερώς προστεθὲν Υ, ἦν αὐτὸ τὸ δίγαμμα ἐν χρήσει φωνήεντος, ὥστε καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾷται ΝαFυπακτίων, τραγαFυδός, αFυτόν, TεFυκρος, κτλ. Ἄλλ' οὐχ ἥττον οἱ Ἑρασμῖται, παρ' οἷς ὁ αὐλὸς γίνεται αὐλός καὶ αὐτὴ γίνεται αὐτή, θριαμβευτικῶς προσάπτουσι τοῖς ἀντι-

πάλοις αὐτῶν, ὅτι θέλουσι τοὺς κύνας τοῦ Ἀριστοφάνους (αὐτὸν Σφῆκ. 903) ὑλακτοῦντας ἄφ' ἄφ' (μᾶλλον ἄβ' ἄβ'), ἐν ᾧ ὁ κύων κατ' αὐτοὺς λέγει ἄου. Ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ὅν φαίνονται σοφώτεροι τῆς ὀρθογραφίας διδάσκαλοι παρὰ τὰ πρόβατα τοῦ Κρατίνου, ὧν ἐμνήσθημεν ἄνωτέρω. Καὶ αὐτοὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις ἄλλην λέγονται φωνὴν ἀριέντες, παρ' ἡμῖν δέ, ὅπερ ἄγνωστον τοῖς Ἑρασμίταις, αὐτὸ τοῦτο γὰρ γίγνεται. Περιέργον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν ᾧ κατὰ τὴν Λατινικὴν γράφουσι καὶ λέγουσιν Evangelium, κατὰ τὰς ἀρχαίας τῶν θά πρέπει ν' ἀπαιτῶσι νὰ προφέρωμεν Εὐαγγέλιον.

Ὡς πρὸς τὸ δακτύλῳ δὲ πνεῦμα, γνωστὸν ὅτι τοῦτο ἐντελῶς ἔλειπε παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι, καὶ αὐτοὶ δ' οἱ Ἰωνες, κατ' Εὐστάθιον, ἦσαν μᾶλλον ψιλωτικοί. Ἐν Ἀθήναις, τὸ σημεῖον τῆς δασείας ἦν τὸ Η. Ἀλλὰ βαθμυδὸν κατέστη ἄχρηστον, καὶ ὠρίσθη εἰς τὸ νὰ ἐμφαίνει τὸ μικρὸν Ε. Ἡδὴ δὲ καὶ πολλοὶ ἐπὶ Περικλέους ἐπιγραφαὶ ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ τοῦ πνεύματος προφορὰ εἶχεν ἤδη ἐκλείπει, διότι τοῦ σημείου γίνεται συνεχέστατα ὅλως ἄτακτος χρῆσις, ἀποδεικνύουσα ὅτι δὲν ἐπεβάλλετο πλέον ὑπὸ τῆς προφορᾶς ἡ καὶ παραλείπεται αὐτὸ ἐντελῶς (Οὕτως *Ποροφῆν· Ηαφ' ων*). Ὁ δὲ Πλάτων λέγει τὸ ὄνομα *Ἡρα* προκύψαν ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς λέξεως *ἁῆρ* (ἁηραῆρ) ἔνθα δασεῖς δὲν προφέρεται.

Εἰς ταῦτα τὰ ζητήματα καὶ τὰ τούτοις συνεχόμενα περιστρέφεται ἡ δραστηριότης τῆς Ὀλλανδικῆς ἐταιρίας, ἀγωνιζομένης ὑπὲρ τῆς εὐδodώσεως τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν, αἵτινες, κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῆς, τῇ σφαλερᾷ ἐνεργείᾳ τοῦ σοφοῦ αὐτῆς συμπατριώτου εἶχον ἐκτραπῆ τῆς ὁδοῦ ἣν ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσωσι. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἀντιπρονοῦντας ἐκ φιλολογικῶν πεποιθήσεων δύσκολον δὲν θέλει τῇ εἶσθαι ν' ἀντιτάξῃ ἐπιχειρήματα ὑφ' ὧν νὰ μεταπεισθῶσι. Μᾶλλον ὅμως ἢ πιθανὸν ν' ἀπαντήσῃ ἀντικεινόμενους καὶ τοὺς πρεσβεύοντας ὅτι πρέπει νὰ μὴ ἀποστῶσι τῆς Ἑρασμικῆς προφορᾶς, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν περὶ τὴν διδασκαλίαν δυσχερειῶν. Οἱ τοιοῦτοι καλὸν ἴσως ἔσται νὰ προτραπῶσι νὰ ὀργανίσωσι πρῶτον διδασκαλίαν τῆς ἀγγλικῆς ἢ ἔστω καὶ τῆς Γαλλικῆς, ἢ ἔττω καὶ οἷας δήποτε ἄλλης εὐρωπαϊκῆς γλώσσης, κατὰ ταύτην τὴν μέθοδον, διδάσκοντες, πρὸς εὐκολίαν τῶν μαθητῶν, νὰ προφέρηται ἕκαστον γράμμα ἰδίως, καὶ δὴ καθ' ἣν ἔχει προφορὰν ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ διδασκομένου. Ἄν ἐπιτύχωσιν εἰς τοῦτο καὶ δὲν παραγάγῃσι καταγέλαστον κυκεῶνα, τότε ἂς τὸ ἐφαρμόσωσι καὶ εἰς τὴν ὠραιότεραν καὶ ἐντελεστέραν τῶν γλωσσῶν, τὴν Ἑλληνικὴν.

Ἀληθὲς ὅμως ὅτι οἱ τοῦτο πρεσβεύοντες εἰσὶν οἱ τὴν Ἑλληνι-

κὴν ὡς γλῶσσαν νεκρὰν ἐκλαμβάνοντες, ἀξιοῦντες ἐπομένως ὅτι δικαιοῦνται κατὰ βούλησιν νὰ τὴν κατατέμνωσιν. ἂν μόνον κατορθώσι νὰ φθάνωσιν εἰς τὴν κατάληψιν τῶν ἐν αὐτῇ γεγραμμένων.

Ταύτην τὴν διὰ τὴν φιλολογίαν ὀλεθρίαν πρόληψιν ἐπλάσθη ἡ ἀνατρέψις ἡ Ἑταιρία. Οἱ διδασκόμενοι νὰ προσφέρωσι τὴν κλασικὴν γλῶσσαν ὡς δι' αἰώνων ἐξηκολούθησε προφερομένη ἐν τῇ πατρίδι αὐτῆς, μετ' ἐκπλήξεως θέλουσιν ἐννοήσαι ταχέως ὅτι οὐδέποτε αὐτὴ ἀπέθανεν ἢ διεκόπη, μόνον δὲ τινες δευτερευούσας ἀλλοιώσεις ὑπέστη ὡς πᾶν τὸ ζῶν, ὡς πᾶσα γλῶσσα ἐπὶ μακρὸν ὑφίσταμένη, καὶ θέλουσιν ὡς πολὺ εὐχερύτεραν ἐκτιμήσαι αὐτῆς τὴν ἐκμάθησιν ἂν συνδυάζωσιν αὐτὴν μετὰ τῆς ὁμιλουμένης, παρὰ ἂν ἐξακολουθῶσι γελίως στρεβλοῦντες αὐτὴν καὶ ἐπὶ τὸ βερβαρώτερον διαστρέφοντες. Ἐν ταύτῳ θέλουσι κατιδεῖν ὅτι ἡ κλεις ἢ διανοίγουσα αὐτοῖς τοὺς τῆς ἀρχαιότητος θησαυροὺς τοῖς καθιστᾷ προσέτι προσιτὴν πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν, ἔνθα εἰς τὰ πλεῖστα καὶ κεντρικώτερα μέρη ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπικρατεῖ.

Τίνα δ' ἀνυπολόγιστον ὑπηρεσίαν αἱ τοιαῦται προσπάθειαι καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα προσφέρουσι, θέτουσαι αὐτὴν εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μετὰ παντὸς τοῦ λογίου κόσμου, ἀναζωογονοῦσαι τὰς κλασικὰς σπουδὰς, ἀπειλουμένας ἀπὸ τινος ὑπὸ τῶν ὕλιστικῶν τάσεων, καὶ πρὸς αὐτὴν πάλιν στρέφουσαι τῶν εὐγενεστέρων πνευμάτων τὴν προσοχήν, οὐδὲν βεβαίως διαφεύγει νοήμονα Ἑλληνα, καὶ πάντες ὀφείλομεν τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ὑποστήριξιν ἡμῶν εἰς τὴν φερώνυμον ἐκείνην *Φιλελληνικὴν Ἑταιρίαν*.

Ἐν Ἀθήναις, μηνὶ Ἰουνίῳ, 1891.

Α. Ρ. ΦΑΓΚΑΒΗΣ

ΜΩΣΑΪΚΟΝ

— Δίκαζε ἐχθροὺς καὶ ποτὲ φίλους, διότι ἐκ τῶν δύο ἐχθρῶν ἀποκτεῖς τὸν ἕνα φίλον, ἐνῶ ἐκ τῶν δύο φίλων ἀποκτεῖς τὸν ἕνα ἐχθρόν.

— Εἷς ὁρισμὸς τοῦ ἔρωτος :

Ὁ ἔρως εἶνε μία ἀνόητος ἐπιθυμία τοῦ ἀνδρὸς νὰ προσφέρῃ ἰσοβίως τροφήν καὶ κατοικίαν εἰς μίαν γυναῖκα.